

8. peatükk

TEGUTSEME!

Selles tunnis näidatakse lühifilmi ning kasutatakse tõsielujuhtumit, et õpilasi tegutsema inspireerida. Selle peatüki materjali võib kasutada, et alustada õppekavaülest projekti, mis võimaldab õpilastel omandada praktilisi kogemusi kirjutamisest, kriitilisest mõtlemisest, meediaanalüüsist ja grupitööst, kasutades tõsielujuhtumi konteksti.

Tunni eesmärgid

- Viia läbi tegevus, mis seisaks inimõiguste eest
- Teha kindlaks olukorrad, kus tihti inimõigusi rikutakse
- Organiseerida või liituda kampaaniaga, mis kaitseb neid, kellel on vabadused ja õigused ära võetud

Abimaterjalid

- PowerPoint esitlus: Tegutseme!
- Abivahend 1: Inimõiguste ülddeklaratsiooni kokkuvõte
- Abivahend 2: Lisamaterjal õpetajale inimõiguste ülddeklaratsiooni kohta
- Film: "Ma võtan sõna" (9 min)
- A2 valget paberit ning värvipliatseid

SISSEJUHATUS

5 min

Õpilased arutlevad omavahel, kas nende tegevus võiks maailma muuta.

- Kasutades slaidi nr 2, palu õpilastel valida skaalal number 1 kuni 10, mis tähistab seda, kui palju nad nõustuvad väitega "Ma arvan, et minu mõtted ja tegevused ei muuda maailma oluliselt" (1 tähendab, et üldse ei ole nõus ning 10, et nõustud täielikult).
- Arutage klassis õpilaste vastuseid
- Palu õpilastel valida number ka teise väite jaoks "Kui mulle midagi korda läheb, siis ma tahan sõna võtta, et toimuks muutus." Arutage vastuseid.
- Selgita, et selles tunnis te arutate, kuidas noored inimesed saavad oma arvamust avaldada ning tegutseda selleks, et ühiskonnas oleks tagatud inimõigused.

Ekraani tõmmis

27-aastane last ootav sudaanlanna Meriam Ibrahim mõisteti surma, sest ta abiellus kristlasest mehega ja vahetas usku. Amnesty International kogus tema toetuseks 700 000 allkirja.

PÕHIOSA

20 min

Õpilased valivad ühe juhtumi, kus inimõigused on ohus ning mõtlevad välja ideid kampaania korraldamise jaoks.

- Tutvusta õpilastele Sakineh Mohameddi Ashtiani juhtumit (slaid nr 3)
- Jaga välja Abivahend 1: Inimõiguste ülddeklaratsiooni kokkuvõte ning küsi õpilastelt, milliseid õigusi rikutakse inimest kividega surnuks loopides. Arutlege. Kui pead tarvilikuks, siis anna õpilastele lisainfot, mille leiad abimaterjalide seast.
- Palu õpilastel ette kujutada, et nad on inimõiguste eest võitlevad aktivistid. Jaga õpilased väikesteks gruppideks ning anna neile paberid ja pliiatsid. Palu neil koostada nimekiri kümnest asjast, mida nad saaksid teha, et päästa Sakineh't kividega surnuks loopimisest. Palu neil mõelda nii laialt kui võimalik (võimalikud variandid: kirja kirjutamine, petitsioon, koolinõukogu, meeleavalduse korraldamine, näidendi lavastamine, filmi tegemine, meediasõnavõtt, parlamendisaadikutega rääkimine, Iraani saatkonna külastamine).
- Palu õpilastel välja kirjutada iga idee kõrvale, millist oskust oleks neil vaja, et need tegevused läbi viia. Õpilased võiksid ära märkida, millised ideed on kergesti ja millised raskesti teostatavad.
- Palu igal grupil välja valida üks asi, mida nad saaksid koheselt kerge vaevaga ära teha ning üks asi, mis vajaks palju rohkem pingutust.
- Palu igal grupil klassile oma ideid presenteerida.

PÕHIOSA

15 min

- Näita õpilastele filmi "Ma võtan sõna", mis räägib grupist õpilastest, kes astusid välja Sakineh Mohameddi Ashtiani toetamiseks. Film on üheksa minutit pikk.
- Pärast filmi palu õpilastel väikestes gruppides arutada vastuseid küsimustele slaidil nr 4. Jagage vastuseid klassiga.

Ekraani tõmmis

KOKKUVÕTE

5 min

- Kasutades slaidi nr 2 palu õpilastel mõelda kahe lause peale, mille üle nad juurdlesid ka tunni alguses ("Ma arvan, et minu mõtted ja tegevused ei muuda maailma oluliselt" ning "Kui mulle midagi korda läheb, siis ma tahan sõna võtta, et toimuks muutus.")
- Kas mõni õpilane on muutnud tunni käigus oma arvamust? Juhul kui on, siis arutage seda nende õpilastega.

ABIVAHEND 1

Inimõiguste ülddeklaratsiooni kokkuvõte

1. Me kõik oleme sündinud vabade ja võrdsetena. Meil kõigil on õigus oma mõtetele ning arvamusel. Meid kõiki peab kohtlema samadel alustel.
2. Need õigused on kõigil, vaatamata meie erinevustest.
3. Meil kõigil on õigus elule ning õigus elada vabalt ja turvaliselt.
4. Keegi ei või meid orjastada. Meie ei või kedagi orjastada.
5. Keegi ei või meile haiget teha, piinata ega julmalt kohelda.
6. Kõigil on õigus seaduse kaitsele.
7. Seadus peab kohtlema kõiki võrdselt.
8. Me võime pöörduda kohtu poole, kui meid ei kohelda õiglaselt.
9. Keegi ei või meid panna ilma põhjusega vangi, meid seal hoida või meid koduriigist välja saata.
10. Kui meid antakse kohtu alla, peab istung olema avalik. Kohtunikud ei või lasta ennast mõjutada.
11. Kedagi ei saa süüdi mõista, kuni see pole kinnitust leidnud. Kui inimesed süüdistavad meid mõnes kuriteos on meil õigus tõestada, et see ei ole tõsi.
12. Keegi ei tohi meie head nime kahjustada. Kellelgi ei ole õigust tulla meie elamisse, avada meie kirju või tülitada meid ning meie perekonda ilma põhjusega.
13. Me kõik võime liikuda vabalt ringi enda kodumaal ning ka välismaal kui me seda soovime.
14. Kuid meid koheldakse halvasti meie riigis ning meil on hirm, siis on meil kõigil õigus põgenda mõnda teise riiki.
15. Meil kõigil on õigus kodumaale.
16. Igal täiskasvanul on õigus abielluda ning pere luua kui nad seda soovivad. Meestel ja naistel on samad õigused kui nad on abielus ja kui nad on lahutatud.
17. Igaühel on õigus eraomandile ning õigus otsustada mida nad oma asjadega teevad. Keegi ei või meie asju meilt ilma põhjusega ära võtta.
18. Meil kõigil on õigus uskuda seda, mida me soovime. Me võime muuta oma usutunnistust kui me soovime
19. Meil kõigil on õigus mõelda, mida me soovime, öelda välja, mida me mõtleme ning jagada oma ideid teiste inimestega.
20. Meil kõigil on õigus kohtuda oma sõpradega ning töötada selle nimel, et kaitsta oma õigusi. Keegi ei või meid sundia ühegi grupiga liituma kui me ei soovi.
21. Meil kõigil on õigus võtta oma riigi valitsemisest osa. Igal täiskasvanul peab olema õigus oma juhte valida.
22. Meil kõigil on õigus kodule, piisavale sissetulekule ning arstiabile. Muusika, kunst, käsitöö ning sport on kõigi jaoks.
23. Igal täiskasvanul on õigus töökohale, õiglasele palgale ja õigusele ühineda ametiühinguga.
24. Meil kõigil on õigus tööst puhata.
25. Meil kõigil on õigus piisavale toidule, riietele, eluasemele ning arstiabile. Emadel, lastel, vanadel inimestel, töötutel või erivajadustega inimestel on õigus saada abi ning toetust kui nad seda vajavad.
26. Meil kõigil on õigus haridusele ning tasuta põhiharidusele. Meil peab olema õigus õppida oskusi ning valida endale sobiv karjäär.
27. Meil kõigil on õigus elada nii nagu me soovime ning nautida teaduse ja hariduse poolt pakutavat.
28. Maailmas peab valitsema kord, et me kõik võiksime nautida oma õigusi ning vabadusi.
29. Meil on kohustus kaasinimeste ees, kelle õigusi ning vabadusi me peame samuti kaitsma.
30. Keegi ei või neid õigusi ja vabadusi meilt ära võtta.

See on lihtsustatud versioon inimõiguste ülddeklaratsioonist. Täisdokumendi lugemiseks minige aadressile vm.ee/et/uro-inimoiguste-ulddeklaratsioon

ABIVAHEND 2

Lisamaterjal õpetajale inimõiguste ülddeklaratsiooni kohta

MIS ON INIMÕIGUSED?

Inimõiguseid vajab iga inimene, et elada tervislikku ja täisväärtuslikku elu ning selleks, et tunda ennast täieõigusliku ühiskonnaliikmena. Kõigil inimestel on õigus inimõigustele, lihtsalt seetõttu, et nad on inimesed.

INIMÕIGUSED ON

- universaalsed – nad kehtivad kõigile võrdselt
- võõrandamatud – neid ei saa inimestelt ära võtta
- lahutamatud – nad on kõik omavahel seotud. Kui meil ei õnnestu kaitsta ühte õigust, võime kaotada ka teised inimõigused ning kui me seisame ühe eest, võib see viia ka teiste parema tagamiseni

Inimõiguste aluseks on ühised väärtused ning moraal, mis on olnud olulised religioonis ning tsivilisatsioonides juba aegade algusest peale: näiteks õiglus, lugupidamine, väärikus ja iseseisvus.

MIS ON INIMÕIGUSTE ÜLDDEKLARATSIOON?

1947. aastal loodi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) poolt inimõiguste komisjon. Loomise peamiseks põhjuseks olid Teise maailmasõja ajal toime pandud inimsusevastased kuriteod ning eriti holokaust. Maailma liidrid tulid Eleanor Roosevelti juhtimisel kokku, et kokku panna dokument, mis välistaks inimõiguste rikkumise tulevikus. Liidrite kokkutulemise põhjuseks ei olnud ainult Euroopa hiljutised sündmused, vaid ka Gandhi tapmine Indias ning Lõuna-Aafrikas alanud apartheid.

Valminud dokument – inimõiguste ülddeklaratsioon – võeti vastu 1948. aastal ÜROsse kuuluvate riikide poolt ning see on siiani maailma kõige kuulsaim ja olulisem inimõiguste raamdokument. Preambul kinnitab, et kõigil maailma inimestel on võrdne õigus inimõiguste kaitsele ning seab oma eesmärgiks panustada sellele, et maailmas oleksid inimeste jaoks tagatud vabadus, õiglus ning rahu. Inimõigused on defineeritud 30 artiklis.

Inimõiguste ülddeklaratsioon ei ole riikide jaoks kohustuslik, kuid sellest on välja kasvanud mitmed seadused ja kokkulepped, mida riikidel tuleb järgida. Siia alla kuulub laste õiguste konventsioon ning piinamise ning julma kohtlemise vastane konventsioon. Riigid ning regioonid on inimõigusi oma seadustesse lisanud, Euroopa Ülemkogu vastu võtnud Euroopa põhiõiguste harta, mille teksti leiad siit: www.eihr.ee/el-i-pohioiguste-harta/